

У неділю продала,
Та с людцями пропила,
Слава ж тобі, Господи,
Шо до пуття довела.

*Парубок Василь, с. Ляхово Ананьевск. у. Херс. губ., 1884 г.
Сообщил учит. С. Потапенко.*

ЖАРТІВЛИВИ ПІСНІ

278

Прием, оказанный тещей зятям

Стала да теща,
Стала да рідна
Своїх зятів в гості звать:
І Гришка прийшов,
І Микишка прийшов,
І Захарько прийшов,
І Макарко прийшов,
І Давидко прийшов,
І Демидко прийшов,
А Йванюша каретою приїхав.
Стала да теща,
Стала да рідна
Своїх зятів садовить:
І Гришку на лавку,
І Микишку на лавку *і т. д.*
А Йванюшу на стульчику посадила.
Стала да теща,
Стала да рідна
Своїх зятів годувать:
І Гришці пампушку,
І Микитці пампушку,...
А Йванюші з горошком
Стала да теща,
Стала да рідна
Своїх зятів частувать:
І Гришці да чарку,
І Микишці да чарку...
А Йванюші стакан меду піднесла.
Стала да теща,
Стала да рідна

Своїх зятів класти спать:
І Гришку під лавку,
І Микишку під лавку,...
А Йванюшу на кроваті положила.
Стала да теща,
Стала да рідна
З своїх зятів плату брать:
І з Гришки да руб,
І з Микишки да руб,..
А з Йванюші сімсот рублів узяла.
Стала да теща,
Стала да рідна
Своїх зятів виражать:
І Гришку дрючком,
І Микишку дрючком, ...
А Йванюшу колякою потягла.

Дед Дуброва. С. Ольгинское Мариуп. у., 1876 г.

279

**Иваненко, Василенко и козак Павло сам Предыбайло
(Запорожская)**

Марусенько, серденько,
Скажи мені правдоньку:
Відкіль ти гостей мала,
Сама ти без мене?
– Иваненка – із Варшави,
Василенка – із Полтави,
А козак Павло,
Сам Предибайло –
З славного Запорожжя.
Марусенько, серденько,
Скажи мені правдоньку:
Чим ти їх напувала,
Сама ти без мене?
Иваненка – пивищем,
Василенка – медищем,
А козак Павло,
Сам Предибайло
Зо мною наливочку.
Марусенько, серденько,
Скажи мені правдоньку:

214

Чим ти їх годувала,
Сама ти без мене?
Іваненка – гусятиною,
Василенка – курятиною,
А козак Павло,
Сам Предибайло,
Зо мною лебедину.
Марусенько, серденько,
Скажи мені правдоньку:
Де ти їх спочивать клала,
Сама ти без мене?
Іваненка – у кімнаті,
Василенка – на кроваті,
А козак Павло,
Сам Предибайло
Зо мною на перинах.
Марусенько, серденько,
Скажи мені правдоньку:
Як ти їх виряжала,
Сама ти без мене?
Іваненко – шапочку зняв,
Василенко – поцілував,
А козак Павло,
Сам Предибайло
Обняв, тай заплакав.

*Авксентий Федоров. Орел, Кушугумовка
Александр у., 6 декабря 1887 г.*

Пояснение и предания певца: В Запорожжі жінок не поводилось, а шо в пісні співають – це запорожці гостювали в Гетманщині, де жили козаки жонаті. Гетманці звали запорожців яловим військом. Жартливі люди були запорожці! Покойний дід розказував, шо колись наша плавня звалась Великим Лугом, де жили запорожці на високих грядах біля озер. Було посядяться до якого в гості і почнуть випивать, жартувать та виспівувать. І пісні у них були не такі, як тепер: все про козацькі вжитки, складні та докладні. Були і такі, шо зо сміху кишки рвались. Жили в роскоші недаром в піснях згадують про славне Запоріжжя: во[но] таке і було, народ сбігався відо всіх усюд, а найбільше утікачів з слобід: Мишуриноного Рогу, Келеберди, Куцоволовки, Недригайлівки, Превольної і інших, з якіх і тепер єсть у нас захожі люди. Чудний звичай був у ніх давать прозвища козакам, які не признавались. Оце було забіжать отаман з писарем в Великій Луг і почнуть збірять та запису-

вать всіх утікачів та бурлак, які посходились в Запорозжя. Збереться їх чоловік десятка два, три, то отаман і пита:

– Чи всі з охотою прийшли козакувати, чи ні?– Всі! всі з охотою! – обзиваються сіроми.

– Як усі, тепер всякій скажіть всяк своє мення, прозвище, звідки прийшов, якої віри. Признавайтесь також по правді чим провинувати-вся дома, за це у нас судить не будуть, а тільки не робіть шкоди тут, бо у запорожців свій суд.

Тоді оглядить всіх, прикличе самого молодшого і пита:

– Як тебе звуть? Як батька?

– Іван, батько Юхим.

– Прозвище?

– Не знаю.

– Звідки прийшов?

– З Уманщини.

– Віри якої?

– Не знаю.

– Ти ж кажиш, з Уманщини; тоді ж якої ти віри?

– Уманської.

– Молодець! Так і казав би. Церква, піп є у вас? Христися?

– Церква, попи і дяки є, христюсь.

– Як тікав від батька, не пошкодив бува чого?

– Та трохи було... Гуляв я на досвітках і завалив піч досвітчаної матері, хлопці збирались побить, так я й утік.

Писар все пише, та все усміхається. Отаман пита другого:

– Тебе звуть? Батька?

– Петро, батько Онопрій.

– Прозвище?

– Не знаю.

– Звідки прийшов?

– З Куцеволівки.

– Віри якої?

– Куцеволівської.

– Молодець! Попи, церква є? Отченаш знаєш?

– Попи і церква є. Отченашу знаю до половини.

– І то добре! Яку шкоду вчинив?

– Як вам сказати – чи воно шкода, чи ні... У ночі куркулеві ворота забив, що не пускав дівки на вулицю; він подав на суд, так я й утік.

Писарь пише та все усміхається. Отаман до третього:

– Твоє мення і по батькові?

– Онисько. Батько Данило.

- Прозвище?
- Не знаю.
- Звідкіля сам?
- З Недригайлівки.
- Віри?
- Недригайлівської.
- Так, добре. Христися? Церква і попи є? Отченашу знаєш?
- Христюсь, попи і церква є. Отченашу трохи знаю, трохи ні.
- Нічого: тут навчися. Чим прошпетився?
- У церкві гасив свічки і попик пальці; тоді я став запльовувати їх.

Піп розсердився, обізвав мене єретичним сином і вигнав із церкви.

Писарь все записує і все усміхається.

Далі отаман спитав Остапа, Микиту, Дмитра і інших. Всі, як і перший, прозвищ тобто не знали; всі з якої слободи, такої і віри; чим прошпетились – всякій признався. Микита боровся с товаришем, ненароком перечипив бабу, та упала і розбила носа; Дмитро, на сміх людям, поставив хату не туди, куди слід, вікнами; Остап сів на чужого білого коня і опинився в Запорожжі; той зробив те, той друге, – всі з гріхом. Переписали усіх, отаман і каже:

– Ну козаки, в Запорожжя всі прийшли без прозвищ, а тут будите жити, як і слід, с прозвищами, віри всі ви, як я бачу, православної.

І почав вчитувати з першого:

– Ти, Іване, з цього часу, будеш Завалипіч; ти Петре, Забийворота; ти, Онисько, – Заплюйсвічка; ти, Микито, – Зачипиноса; ти, Дмитро, – Нетудихата; ти, Остапе – Білоконь.

Далі низенького хлопця прозвав Малим, здоровила [Вергилою], того Маловічком, того ще як-небудь. Зробивше своє діло, отаман побалакає де об чім з челяддю, пошуткує і звелить всім прибути в Січ до кошового.

Покойний дід розказував, шо в Великому Лузі жило багато запорозьких рибалок і пасічників і все народ зажиточний. Було завертають сюди і чумаки за просолом. Єсть і тепер дуб в обхват 3-х чоловік і зветься «чумацьким»: Біля нього, кажуть, було становище чумацьких валок. Наїзджали сюди, кажуть, і отамани з писарями, і кошовий з Січі. Оце погуляють день-два у рибалок, тоді покличуть їх пасішники, – погостять і там, тоді посідлають коней і гайда в Січ.

Е, було колись Запорожжя, та не вернеться! Покоління їх, кажуть, живе в Чорноморі і за Дунаєм, тільки живуть вони, як ми, – сімействами і слободами.

Дед Орел.

Запорожці у шинкарьки Приськи

Наїхали козаки
 До шинкарьки Приськи.
 Ой чи наша Приська,
 Чи жива, чи кріпка?
 А як вона вмерла –
 Будем поминати,
 А як вона жива –
 Треба одвідати! –
 Запорожці, козаки,
 Не завдайте сорома,
 Шо до пупа пелена,
 Бо дев'ята вже неділя,
 Як сорочку наділа.
 Сюди хіп, туди хіп,
 До смиттячка – вісім кіп...

Ив. Мих. Гетьман, 78 лет.

Слободка, предместье г. Александровска, 18 сентябрь 1887 г.

Пояснение. Це значить верталися козаки с походу і заїхали до шинкарьки Приськи. Ідуть в хату і співають. Приська не сподівалась їх, та й просе, щоб вибачали за безпечность. Кинулась вона вимітать, коли сміття стіко, шо і віником не посуне (8 кіп). Вона, мабуть, і хату тоді вимітала, як надівала білу сорочку.

281

Ой гоп сюди, туди,
 Повернися ти, Тимошу,
 Та с того козака
 Запорожця насмієшся.
 Він тебе не завгодив,
 Він тебе не помняв.
 А ти його молодого,
 Та й у Січу одіслав.
 Моли Бога, вражий сину,
 Шо він зменшав свою силу,
 Покотилася б в долину,
 Головонька твоя сива.

Трофим Ковбаса, 95 лет. Языково Екатер. уезда, 1887 г.

282

Ой що ж то за Микита,
Шо на опашки свита,
Під віконцем зігнувся,
Чи не вийде Маруся.
А Маруся регоче,
До Микити не хоче.

Дед Яков Рыбалка, с. Андреевка Александр. у., 7 марта 1885 г.

Тождест. у Чубинского, V, 67.

283

Оттой мені не до душі,
Шо приходив у кожусі,
Оттой мені сподобався,
Що кгудзями обтикався.
Той мене пече, ріже,
Шо не люблю, а він лізе.
Той мені допікає,
Шо я люблю – він тікає.

Секлета Клименкова. Кушугумовка, 14 ноября 1891 года.

284

Сидір, Прохор та Борис
Полаялись, побились,
За чуприни побрались;
Добре щулять кулаками,
За носи взялись руками ...

Мій покійний дід був маляр, ще козацького заповіту. Було, нама-
лює трьох запорожців, і оцей підпис зроби. Сміха було ...

Баба Ганна Саенкова.

Покровское Александр. у., 23 июня 1888 г.

Стих и рассказ напоминают картинку из коллекции Н.А.Поля.

285

Ой учора із вечора трубочка курилась,
Як поклав я на полицю, – впала та й розбилась.
Ой, устав я, рано зранку, – по трубці тужити,
Трубка ж моя, череп'янка, де тебе нажити?
Як пішов я до торгу, трубки торгувати, –
Там дівчина, молодая, пшоно продавала,
Вона мені, молодому, трубку сторгувала.

Як пішов я у кабак випить за трі гроші,
А там сидять молодиці, чорняві, хороші.
А я парень, а я добрий, на всі штуки вдався,
Сюди, туди помеж ними, та й поженхався.
Як плигнув я, через тин, та й не доторкнувся,
Як ударив мужик ціпом, – тіко усміхнувся.
Ой, здається, не боліло, – не можна робити,
Такі ж бо я не покинув молодиць любити.

Михаил Маевский. С. Ольгинское Мариупол. у., 1875.

286

Чогось мені не прядеться,
Підо мною днище гнеться,
Веретено брикається,
Тонка пряжа щіпається.
Як покину вражу пряжу,
Та полізу на піч ляжу,
Як покину гребінище,
Та попарю животище.

*Степанида Коваленкова. С. Юльєвка,
Олександр. у., Екатер. г., 1875 г.*

287

“Кошовий” Христя¹

Іде Христя улицею
Чохли поспускавши,
А за нею Запорожці
Шапочки ізнявши.
- Запорожці, небожата,
Та мала вас шата,
Дала б я вам по чарочці,-
Бочка не почата.
Ой на Христю, на небогу
Поговор та слава,
Либонь Христя Запорожцям...
По чарці давала.
- Ой не йди, Христе, вулицями,
Живи в городочку,
Бо піймають Запорожці –
Підріжуть сорочку.

¹ Заголовок этой песни пополняет печатаемое ниже предание. Я.Н.

- Я в Полтаві родилася,
А в Інгулі зросла,
А у Січі вінчалася,
За Дністр заміж пішла.
- Тікай, Гнате, тікай, брате,
Хоч холодна роса,
Одна нога у сапьяні,
А другая боса.
Прибіг Гнатко,
Прибіг братко
До своєї неньки:
- Сховай мене, моя нене,
Бо напасть на мене!
- Ой та нашо ж,
Я буду ховати,
Як заробив,
Мій синочку,
Треба отвічати.
Піди, синку, у світлицю,
Та скинь скамелайку,
Та скинь штани-шаравари,
Та надінь запаску.

*М. Никополь Екатеринославск. уезда, 11 июня 1894 г.
Записан от 78-летн. деда Дмитра Степановича Быковского.*

Непонятный смысл песни старик поясняет следующим забавным рассказом из преданий седой старины.

“Запорожці, - як ті ченці, - мало розбирали толку в жінках. Інчій, було, і зостаріється, а баби і в вічі не побаче. Раз запорожці достали десь невеличку дівчинку і віддали кошовому: «На, кажуть, тобі, батьку, цего хлопця, та годуй». Назвали того «хлопця» Христином, та й ходе він у штанях. От виріс той Христин, а кошовий зостаривсь і каже: «як помру я, хлопці, виберіть Христина за кошового: він у вас буде розумний і добрий козак».

Умер кошовий, а Запорожці і вибрали Христина за кошового. От новий кошовий взяв в прислужники молодого козака Гнатка і панує собі... Чи довго панувать, чи ні – тіко не втаїлось шило в мішку... Раз Гнатко підпив і давай докорять запорожцям: які з вас, каже, лицарі, коли у вас баба за кошового праве?... Намотали собі козаки на вус і замовкли. Настала ніч, всі обляглися спать,- вони і сунули до кошового. Почув Гнатко гомін, схватився і каже: тепер, Христе, прощай!... Тікаюче с хати, - один сапьян надів, а другий не вспів, вскочив на коня і по-

дався із Січі. Козаки – в хату... Ой лихо! Воно і справді баба... Кинули вони ту бабу, та й пустились в погоню за Гнатком... Гнались день, гнались другий, гнались третій. Добігли до Гнаткового двору, а мати в вікно побачила погоню і каже: тікай, синку, у світлицю, передінся, та сідай прями... Надів Гнатко запаску, замотав вуси за вуха, накинув очіпок, сів за гребень і пряде... Козаки вскочили в хату, бачуть – самі-сінькі баби... Кинулись шукать і під піл, і на піч. І в комору, і на горіще, - нема Гнатка... Вони тоді повскакували на коней і подалися на Інгул в Січ.

Запорожці вибрали собі кошового, а Христю отставили: «Живи, кажуть, в городочку, не показуйся, бо піймають запорожці – підріжуть сорочку»...

Давай та Христя тікай за Дністр до Гнатка, давай приспівувать козакам:

Я Полтаві родилася,
А в Інгулі зросла,
А у Січі вінчалася;
За Дністр заміж пішла...

Цебто вона глузує с козаків: шо в Інгулі зросла – це правда, бо в Інгулі була Січ, а шо в Січі вінчалися – то вже насмішка: в Січі нікого не вінчали, бо козаки жили як ченці.

До цієї пісні ще єсть і приспів. Пострамила та Христя все Запорожжя, то старі козаки, було, згадають життя під Польщею і співають:

Ми з ляхами нажилися,
Й хліба наїлися,
А тепер перестали, -
Славоньки достали...

288

Ляшок

Малоруська сатира

Ой був ляшок морков'яний,
Жупан лопуховий,
А шапочка с пастернаку,
Коник буряковий,
А шабелька із петрушки,
Пахви із квасолі,
А пістолик будяковий,
Кулі з бараболі.
Як виїхав із Варшави, -
Під ним коник пляше,

222

Свині його зустрічають:
- Куди їдеш, ляше?
Ухопився за пістолик,
Став свиней стріляти,
Свині кулі похватили,-
Нічим воювати;
Ухватився за шабельку,-
Став свиней рубати,
Свині шаблю пожували,-
Нічим воювати.
А назустріч ідуть хлопи,-
Звернули з дороги,
Бачуть – ляха зїли свині,
Тіки видно ноги.

*Дед Василій Панасенко, 68 л.,
с. Вознесенка Александровск. у., 15 мая 1877 г.*

Сравн.: Чубинский. Труды, V, [16]; Гатцук. Ужинок родного поля,
стр. 124.

289

Ой кивнула молодиця бровами на мене,
Кидай, серце, вози мазать, та ходи до мене.
Підмовила чумака на ніч ночувати,
Поставила стороженьку, щоб мене піймати.
А я чумачина, а я догадався,
Хилю, хилю попід тинью та в зілля сховався.
Ой як пішли жіночки та зіллячко рвати,
Та все ж того чумака сліду слідувати.
Ой це ж той походив,
Що у полі не робив;
О це ж того слідочок,
Що одбива жіночок.
Конопелькі, пельки, трава зелененька,
За хорошим чоловіком жінка молоденька.
Конопельки, пельки, трава посихає,
За поганим чоловіком жінка помирає.

Покровское Александр. у. Екатерин. губ., от Марии Саенко, 1885 г.

290

На колоді стояла,
На хлопців моргала,
Сюди хлопці до мене,

Чорні брові у мене.
– Чорт тебе бери з ними,
Ти давно маниш ними.
– Як би я не манила,
То б я боса ходила,
А то я шевчика маню,
В черевиченьках ходю.
Одна пара чорная,
Другая червоная,
Третя сапьяновая,
Сама я чорнобровая.

*Д. Нескучное Мариуп. у., Екатер. г.
Сообщ. Ефимия Новицкая. 1887 г., 11 февраля.*

291

Ой дід мідний,
А баба залізна,
Дід ліг на печі,
А баба полізла.
Ой ліг дід на печі,
Та зігнувся як їжак,
Бережися, вража бабо,
Бо вискочу як лошак ...

Баба Секлета. 29 декабря 1887 г., Кушугумовка.

292

Полюбила коваля,
Та й не доля моя,
Я ж думала кучерявий,
Аж і чуба нема.
Я ж думала обголився,
Аж він в кузні осмалився,
Одна була волосина,
Та й ту гнида откусила...

*Петровка Козелецкого у. Черниговской губ.,
сообщ. Н.П. Иванова, 5 мая 1885 г.*

293

Терен, терен та й не хміль,
Прийшов милий та й не мій;
А мій милий не такий, –
З чорними бровами,

Та поїхав у дорогу
Сіріми волами.
Терен, терен біля хати,
Та нікому обірвати,
Треба Гриця попросити,
Шоб той терен обтрусити.

*24 апреля 1885 г. Андреевка Александр. уезда,
Екатер. губ. Записана от Орины Фень, 18 лет.*

Ср.: Чубинский. V, 1137, № 105.

294

На вгороді шовковиця,
Чорні брови в поповича,
А я свої в сажу мажу,
Поповича переважу.
Навгороді бурьянина,
Чорні брові в дворянина,
А я свої в сажу мажу,
Дворянина переважу.

*24 апреля 1885 г. Андреевка Александровск. уезда
Екатер. губ., записана от Орины Фень, 18 лет.*

295

Як до мене Яків приходив,
Коробочку раків приносив,
А я ж тії раки забрала,
А Якова с хати прогнала:
– Іди, іди, Якове, с хати,
Ніде тобі спати лягати,
Бо на полу батько та мати,
А на печі батькові діти, –
Нігде тебе, Якове, діти;
Під припічком зять та невістка, –
Нема тобі, Якове, міста.

*Еф. Степ. Боченкова, 20 л. 1875 г.,
дер Нескучная Мариуп. у. Ек. губ.*

Чубинский. Труды, V, 1119 (№47); Мордовцов, Литературн. сбор-
ник, 346.

296

Ой Боже мій милостивий, що я наробила,
Полюбила чабана за грудочку сира.
Укусила того сира, – а він не солоний,
Оглянулась на чабана, – а він чорнобровий.
– Ой чабане, чабане, покинь вівці пасти!
– Не покину, поки згину, бо навчився красти.
Ой пас же я баранці, а тепер ягниці,
Любив же я все дівчат, – тепер молодиці.
А на горі монастирь – там була каплиця,
Там би я був попом, якби молодиці.
Молоді молодиці на мене моргають,
А я парень молодий та сам догадався,
Хилю-хилю понад тином – та в бурьян сховався,
В Одарочки ночував та с печі вірвася,
Лихий руки одібрав, що я не держався.

*Мокрына Берестенкова, 40 л.,
д. Кушугумовка Алекс. у, 20 апреля 1885 г.*

297

Поки не женився, –
Поти не журився,
А як оженився,
Зараз зажурився,
Ложкою, мискою
І третію колискою...
Увійшов у хату,
Одно каже: тату,
Друге каже: папи,
Жінка каже: бери шапку
Та тікай із хати...

*Мария Пипченко, 18 л., с. Балабино Ал. у.,
9 марта 1885 г.*

298

Як задумав старий дід
В осені жениться, –
Стара не полюбе,
Молода не схоче,
А хоч вона схоче,
Так спати не ляже,
А хоть вона ляже,

Так правди не скаже,
А хочь вона скаже,
Так не поцілує,
А хоч поцілує, –
Одвернется плюне.
Як пішов на ярмарище,
Купив нагайще,
Та прив'язав молоду
До хати плечима,
До дверей очима.
Як ударе молоду,
По широкому заду:
– Отсе тобі, молода,
«Козиная борода»,
«Совинії очі»,
«Невдалії речі» ...

Дед Нечетов, 68 л., Гуляй-Поле Ал. у. Ек. губ., 1 мая 1875 г.

Сравн.: Чубинский. Труды, V, 842, № 411.

299

Ой було у баби
Та чотири дочки,
Ой чотири дочки
Та й всі й паняночки.
Перва дочка каже:
– Отдай, мати, заміж (2)
Ще й за хлібороба;
Друга дочка каже:
– Отдай, мати, заміж (2)
Ще й за риболова;
Третя дочка каже:
– Отдай, мати, заміж (2)
Ще й за нюхаренка;
Четверта дочка каже:
– Отдай, мати, заміж
Та ще й за музику.
Перва дочка іде
До матері в гості,
Несе пиріг під полою
Оттакою довжинею,

Оттакою шириною¹,
До матері в гості.
Друга дочка іде
До матері в гості,
Несе рибу під полою
Оттакою довжіною,
Оттакою шириною,
До матері в гості.
Третя дочка іде
До матері в гості
Несе ріжок під полою
Оттакою довжиньою,
Оттакою шириньою,
До матері в гості.
Четверта дочка іде
До матері в гості,
Несе скрипку під полою,
Оттакою довжиньою,
Оттакою шириньою,
До матері в гості.
Дочки ж мої, дочки,
Та всі й паняночки:
Шо періжка укусю,
А рибкою закусю,
Табачку я понюхаю,
Ще й скрипочки послухаю.

*Дед Данило Фень, 70 л.,
Андреевка Алекс. у., 16 марта 1885 г.*

300

На вулиці скрипка, бас,
Пусти, мати, хоть на час
– Іди, доню, не барись,
За ворота та й вернись.
– Шо ж то, мамо, за гуляння,
За ворота та й вертаня?
Як ви, мамо, гуляли,
Сім день дома не бували;
Через гору та в контору
До писаря ходили,

¹ Поющий размахивает руками и показывает размер длины и ширины.

Бо пісаря любили.
– Я гуляла всі мнясниці, –
Дав копійку на кислиці,
І кислиць я не поїла,
І гуляти не схотіла.
Ночувала одну ніч,
Та не чула, яка й річ,
Я до його говорю,
А він каже: «Я умру».
Я до його: «Серденя», –
А він лежить як свиня...

Ульяна Графская, 17 л., Кушугумовка Ал. у., 8 янв. 1881 г.

301

Їхав хлопець за снопами, –
Сидить дівка під копами,
Він на дівку задивився –
Полудрабок уломився.
Не жаль було б мені воза,
Коли б дівчина гожа,
А то руда та погана,
Та й та віз поламала.

Палажка Дьяченко, с. Владимировка, Мариуп. у., 1876 г.

302

Ой під мостом, мостом
Плавають утята,
А у тій же Іванівці
Погані дівчата.
Як ідуть – губи дмуть,
Та ще й піддимають...
Їхав парень за снопами, –
Сидить дівка під копами,
Він на неї задивився,
А віз його обломився,
Ой не жаль було б воза,
Якби дівчина гожа,
А то ряба та погана,
Та й та віз поламала...

Карп Ницета, с. Благодатное Мариуп. у., 1876 г.

303

Ішла, ішла дівчина бережком,
Гнала, гнала селезника батіжком:
Гиля, гиля, селезнику, додому,
Продам тебе жидові рудому.
За три копи селезника продала,
За рублика дударика найняла.
Заграй мені, дударіку, у дуду,
Шоб забула про свою лиху біду.

*Дед Конст. Бормаков,
с. Новогупаловка Алекс. у., 2 декабря 1885 г.*

304

Ой поїхав Савродим у поле орати,
Його жінка, Савродимка, у корчму гуляти,
Гуляла, гуляла та й не проспалася,
Наварила борщу, каші, в поле потряслася.
Ходила, гукала, милого шукала,
Подивився Савродим, яка біла стала.
Як приїхав Савродим із поля додому,
Та поставив Савродимку на житню солому,
Чи їла, не їла – захотіла пити,
Запрягає в борону – їде волочити.
Запрягає в борону, запрягає в рало:
– Ой гей, моя мила, ще додому рано.
Випрягає з рала, – запрягає в віз:
– Ой гей, моя мила, та поїдем в ліс.
Ой там у лісу дощова калюжа,
Та розсердилась мила та на свого мужа.
Розсердилась, розгнівалась та на свого мужа,
Та полізла на піч, – буцімто нездужа.
– Ой уставай, мила, привіз я горілки!
– Цурь тобі, пек тобі, – шукай собі жінки!
– Ой уставай, мила, привіз тобі пива!
– Цурь тобі, пек тобі, – болить у мене спина!
– Ой уставай, мила, привіз я дубину,
Не велику, ні малу, тіко суковату,
Та на твою, мила, спину, на пенякувату.
Ой устала мила, так як не лежала,
Взяла свого Савродима та й поцілувала.
– Пошли тобі, Боже, здоров'ячка з неба,
Шо ти таки догадався, чого мені треба.

Як умер Савродим та й на лавці лежить,
Його жінка Савродимка по горілку біжить.
І горілку несе, і музики веде:
– Тепер же я, Савродиме, не боюся тебе!

*Настя Гирманова, 20 л., с. Андреевка Алекс. у.
Екатерин. губ., 25 апреля 1885 г.*

Сравн.: Сборник Харьк. Историко-филологич общ., V, 146, № 37.

305

Як мені не ходить – мене кличуть,
Як мені не гулять – у мене є в чому:
У мене сорочка нова –
Тільки пазуха сама!
Як мені не ходить – мене кличуть,
Як мені не гулять – у мене є в чому:
У мене чоботи нові, –
Тільки халяви одні!
Як мені не ходить – мене кличуть,
Як мені не гулять – у мене є в чому:
У мене каптани нові, –
Тільки комірі одні!
Як мені не ходить – мене кличуть
Як мені не гулять – у мене є в чому:
У мене шапка нова, –
Тільки дірка стара!
Як мені не ходить, – мене кличуть,
Як мені не гулять – у мене є в чому:
У мене штани нові,
Тільки очкури одні!

*Катерина Остаповна Старченкова, 70 л.,
д. Розумовка Екатериносл. у., 5 декабря 1913 г.*

306

Оце ж тії чоботи, шо зять дав,
А за ції чоботи дочку взяв.
Чоботи, чоботи ви мої,
Чом діла не робете ви мені?
А за цюю вражую шкапину
Та взяв мою рідную дитину.
Чоботи, чоботи ви мої,
Чом діла не робете ви мені?
Оце ж тії чоботи, шо з бичка,

Чом діла не робете, як дочка?
Чоботи, чоботи ви мої,
Чом діла не робете ви мені?
Як повісю чоботи на крючку,
Піду сама робить діло за дочку.
Чоботи, чоботи ви мої,
Чом діла не робете ви мені?
На річку йшла – чоботи хлюпотять,
А з річки йшла – слізеньки капотять.
Чоботи, чоботи ви мої,
Чом діла не робете ви мені?

*Дед Ефим Пивень, 57 л., с. Новогупаловка
Алекс. у., 15 января 1885 г.*

307

Як приїхав жовнір
До жида в аренду
Ляндзер ду,
Синдзенкрайвір,
Мілценбер,
Шене мене кінценмер...
– Чи є в жида горілка?
– Маю добронзію,
Ляндзерду *и т. д.*
А у мене, дуса,
Як цевронец хороса
Ляндзерду *и т. д.*
А хто з мені долзен, –
Віддай пізалуста,
Ляндзерду *и т. д.*
А кому з я долзен, –
Нехай того цорт візьме!
Ай вей, вей, вей!
Ай вей, вей, вей, вей, вей, вей!
Ай вей, вей, вей, вей, вей, вей!
Шене мене кенцермер!

*С. Ольгинское Мариупольск. у., сообщил в рукописи
Яков Мих. Козловский, выходец из западн. губерний, 1876 г.*

308

Як попав наш засідатель
На чужу біду,

Провалився наш становий
На тонкім льоду.
Б'ються соцькі і десяцькі,
Б'ються рибалки,
Закидають край берега
Гострії гаки.
Іде собі жид убогий,
Пейсами потряс:
– Герсте, герсте, що такове,
Що такове в вас?
– Ой біда ж нам, жиду,
Господи прости,
Провалився наш становий, –
Як його спасти?
– Герсте, герсте, – а на що вам,
Цузова біда,
Покажіть-но карбованця –
Вискоціть з вода.
Послухали вони жида,
Зібрали гривень шість, –
Диви, диви, як становий
Мало їх не ззість!
Як зібрали трохи срібла,
Та ще й трохи мідь,
Як побачив їх становий, –
Вискочив на лід.

*Хутор Казачий Яр Ананьевск. уезда
Херсонской губ. Сообщ народн. учитель С. Потапенко.*

309

Товарищ пьет з товарищем

Ой як пити, та й пити
Цюю чарку до дна,
Ой як спати, то й спати
З ранку до полудня.
А коли вірно любиш, –
До рибочки збудиш,
Як вірний товариш, –
Борщу, каші навариш.

*Иван Мих. Гетьман.
Слободка, предместье Александровска, 18 сентября 1887 г.*

Це пісня запорозька. У їх баб не поводилось, їсти варили самі, то оце, було, приїде один до другого в гості, підоп'ють і співає гость хозяїну, щоб погодував.

БАЛАДИ

310

Петруня

Пани влюбляється в крепостного

А.

Ой чи чули ви, люди, а про того Петруню,
Шо убито Петруню на Яловій могилі.
Не за велику вину Петруню вбито,
Ой був він на панщині, молотив жито.
Ой приїхала вельможна до нової клуні,
Питається отамана: „А чи тут Петруня?“
– Годі серце, Петруню, жита молотити,
Та поїдьмо зо мною мед, горілку пити.
А у того вельможного та був вірний слуга,
Та не пожалів він свого дорогого коня,
Та й побіг догоняти свого пана.
Нагнав свого вельможного на Калиновім мосту:
– Ой вернися, пан вельможний, єсть в вельможній гості!
Як приїхав пан вельможний а до свого двору,
Та й поставив стороженьку для свого спокою.
Ой як вийшла вельможная на пальчиках тихо:
– Тікай, серце Петруню, – буде тобі лихо.
Як кинувся Петруня в віконце тікати,
Коли стоїть стороженька – не можна і пересчітати.
Як ударив пан вельможний з громкої рушниць, –
Раздайтеся, разступіться горничкі світлиці;
Як ударив пан вельможний з громкого пістоля,
Та улучів він Петруню протів серденька, стоя.
– Оце ж тобі, Петруню, та велика дяка,
Візьміть, слуги, та винесіть відсіль як собаку;
Оце ж тобі, Петруню, за хорошу вроду, –
Пливи, пливи по бережку, – пий холодну воду.
Петрунина ненька по бережку ходе,
Вона ходе і голосе, білі ручки ломе,
Молоденькіх рибалочок жалібненько просе.